

Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä; 19. kokous

Aika: to 8.12.2022 klo 10.30-12.00

Paikka: Säätytalo, sali 23 Helsinki /virtuaalokokous

Aihe: Oikeudenmukaisuus ilmastotoimissa ja -suunnitelmissa

Osallistujat:

Ohisalo Maria, ympäristö- ja ilmastoministeri (pj)

Aho Hanna, SLL
Aslak Juuso, Saamelaiskäräjät
Eloranta Jarkko, SAK
Kaljonen Minna, SYKE
Keronen Jouni, CLC
Kivimaa Paula, SYKE/ Ilmastopaneeli
Kiviniemi Mari, Kaupan liitto
Lamminmäki Riikka, YM
Lehtomäki Paula, Metsäteollisuus
Leskelä Jukka, Energiateollisuus
Linnanen Lassi, Kestävyyspaneeli
Loivaranta Tikli, Turun yliopisto
Lundberg Piia, Helsingin yliopisto
Löfgren Maria, Akava
Nyman Sara, Allianssi ry
Nykänen Mika, HSL
Marttila Juha, MTK
Ohlsbom Roope, Suomen yrittäjät
Orivuori Salka, Marttaliitto
Palola Antti, STTK
Pantsar Mari, Sitra
Riipinen Miira, Kuntaliitto
Runeberg Emilia, Fingo
Soimakallio Helena, Teknologiateollisuus
Yliluoma Riikka, YM

Alatalo Heidi, YM

Muurman Jarmo, YM (pääsihteeri)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtajana toiminut ympäristö- ja ilmastoministeri Ohisalo avasi kokouksen. Tällä kertaa aiheena oli oikeudenmukaisuus ilmastotoimissa ja -suunnitelmissa. Kokouksen tarkoituksena oli keskustella laajasti oikeudenmukaisuudesta, oikeudenmukaisuuden varmistamisesta tulevalla hallituskaudella ja siitä, miten eri toimijoiden osallistamista ja menettelyjä tulisi ilmastotoimien ja –suunnitelmien valmistelussa kehittää ja mitkä kohderyhmät tulisi erityisesti huomioida ja tunnistaa valmistelun aikana.

Oikeudenmukainen siirtyminen on ollut tällä hallituskaudella tärkeä teema, joka on nostettu esille jo hallitusohjelmassa. Ilmastopolitiikan valmistelussa ja päätöksenteossa oikeudenmukaisen siirtymän tulee jatkossakin olla vahvasti läsnä. Kun ilmastotoimia valmistellaan, on entistä tärkeämpää kiinnittää huomioita niin oikeudenmukaisuus – ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointiin, laajaan osallistamiseen kuin haittojen hyvittämiseen. Keskeistä on, että ilmastopolitiikkaa tehdään pitkäjänteisesti tästäkin näkökulmasta ja, että päätöksistä keskustellaan ja viestitään selkeästi niin kansalaisille, yrityksille kuin muillekin yhteiskunnan toimijoille. Ilmastotoimien onnistumiseen ja kunnianhimoiseen 2035 hiilineutraaliustavoittemme saavuttamiseen tarvitaan laajaa sitoutumista ja osallistumista koko yhteiskunnassa.

Puheenjohtaja toivotti tervetulleeksi pyöreään pöytään mukaan Metsäteollisuuden uuden toiminnanjohtajan Paula Lehtomäen sekä Akavan uuden puheenjohtajan Maria Löfgrenin.

Kokousmateriaalien yhteydessä on toimitettu taustamateriaaliksi ennakkovideo, jossa tutkijatohtori Piia Lundberg Helsingin yliopistosta ja projektitutkija Tikli Loivaranta Turun yliopistosta kertovat oikeudenmukaisuus-hankkeen yhteydessä toteutetun kansalaiskyselyn tuloksia.

2. Pyöreän pöydän 18. kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja 27.10. etukäteen sovitulla Kerosen puheenvuoron loppuun tehdyllä muutoksella.

3. Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus –hanke: Oikeudenmukaisuuden arviointikysymykset ja muita tuloksia

Tutkimusprofessori Paula Kivimaa Suomen ympäristökeskuksesta esitteli ilmastopaneelin käynnissä olevaa ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus-hanketta. Hankkeen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä siitä, mitä oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan ilmastopolitiikassa. Hankkeessa tarkastellaan oikeudenmukaisuuden eri ulottuvuuksia ja näkökulmia ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen liittyen sekä kehitetään tarkastelukehikko Suomen ilmastopolitiikan valmistelun, toimeenpanon ja arvioinnin tueksi. Hankkeessa tarkastellaan myös ilmastopolitiikan vaikutuksia erityisesti kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Kivimaa esitteli esimerkkinä energiasektoria koskevan politiikan oikeudenmukaisuutta. [Esitys](#) on jaettu kokousmateriaalien yhteydessä.

4. Näkökulmia reilusta ruokamurroksesta; tutkimusprofessori Minna Kaljonen, Suomen ympäristökeskus Syke

Tutkimusprofessori Minna Kaljonen Suomen ympäristökeskuksesta kertoi näkökulmia reilusta ruokamurroksesta, joita on tutkittu Just food -hankkeessa. Ruokajärjestelmän kokonaispäästöt Suomessa ovat arviolta 18,5 milj. t CO₂. Ruokasektorilta on vaikea saada päästövähennyksiä ja se tulee vielä vaikeutumaan. Jatkossa tulee pohtia yhä enemmän ruokasektorin oikeudenmukaisuutta ja sen eri ulottuvuuksia. Päästövähennyksien aikaan saamiseksi tarvitaan useita toimia ja niitä suunniteltaessa on huomioitava mm. jako-oikeudenmukaisuus, tunnustava- ja alueellinen oikeudenmukaisuus sekä uudenlaisia menettelytapoja. Turvemaat ovat päästövähennysten keskiössä ja tilanteeseen tulisi löytää oikeudenmukaisia ja hyväksyttäviä keinoja yhdessä viljelijöiden kanssa. Oikeudenmukaisuutta tulee pohtia myös mm. kestäväen ruokavalion edistämässä sekä ruokainnovaatioiden tukemisessa. [Esitys](#) on jaettu kokousmateriaalien yhteydessä.

5. Keskustelu

Puheenjohtaja avasi keskustelun. Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia asioita:

Yleisiä huomioita hankkeeseen

- Ilmastopaneelin hanke sai paljon kiitosta hyvästä ja hyödyllisestä työstä. Hanke tarkastelee oikeudenmukaisuutta monesta näkökulmasta, kuvaa sen monitahoisuutta ja laajuutta sekä systematisoi oikeudenmukaisuuden käsitettä. Se mahdollistaa yhteisen näkemyksen luomisen ilmastotoimien oikeudenmukaisuudesta.
- Katsottiin, että hankkeessa olisi tärkeä huomioida vielä mm. omavaraisuuden ja huoltovarmuuden merkitys, joka tulee entisestään painottumaan ja vaikuttaa myös ilmastopolitiikan kokonaisuuteen sekä työelämä/ työntekijän näkökulma.
- On huolestuttavaa, että hankkeessa toteutetun kansalaiskyselyn mukaan yli puolet vastaajista eivät tiedä, mitä ilmastopolitiikka on.
- Just food -hanke sai kiitosta hyvästä työstä ruokajärjestelmän oikeudenmukaisuuden tutkimuksen osalta. Energiakriisi haastaa erityisesti nyt maatalouden alaa ja viljelijöillä on hyvin vaikea tilanne.

Yleisiä huomioita oikeudenmukaisuuteen

- Nähtiin, että monimutkaistunut ilmastopolitiikka on uhka ilmastotoimien hyväksyttävyydelle ja vaikuttavuudelle. On tärkeää viestiä ilmastoasioista tietopohjaisesti.
- Pidettiin tärkeänä pitkän aikavälin ennakoitavuutta. Lyhytnäköiset myönnytykset tulevat näkymään tulevaisuudessa isompana ilmastovelkana. Katse tulee pitää isossa kuvassa niin, että oikeudenmukaisuus toteutuu myös pitkällä aikavälillä.
- Korostettiin positiivista visiota/ narratiivia. On selvää, että muutos tulee ja on tärkeää luoda uskoa paremmasta tulevaisuudesta. Tulee välttää, ettei vahvisteta kuvaa, että vain ilmastotoimilla olisi ikäviä vaikutuksia ja muulla toiminnalla ei. Myös vastakkainasettelun syntyminen ja populismin kiihtymistä tulee välttää.
- Oikeudenmukainen siirtymä on sitä, että tehdään ilmastotoimia mahdollisimman kustannustehokkaasti (ratkaisut ja ohjaukset). Vihreä siirtymä tulee tehdä alueellisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti oikeudenmukaisella tavalla.
- Pidettiin tärkeänä niin kansallisen kuin globaalien ulottuvuuksien huomioimista, mutta tunnistettiin niiden rajanvedon haasteellisuus.

Tulevan hallituskauden haasteista

Tulevaan hallituskauteen valmistautumista luonnehtii vaikea globaali- ja taloustilanne: kiihtynyt inflaatio, ostovoiman romahtaminen, ennustettu talouskasvun hiipuminen sekä tiukentuva julkinen talous, josta aiheutuvilla leikkaavilla toimenpiteillä on oikeudenmukaisuusvaikutuksia. Ukrainan sodan kestoja ei tiedetä ja energiakriisin seurauksia tulee seuraavakin hallitus ratkomaan.

Tulevalla hallituskaudella pidettiin tärkeänä mm.

- Pitää kiinni asetuista ilmastotavoitteista ja varmistaa ilmastopolitiikan jatkuminen, joka on iso oikeudenmukaisuuskysymys.
- On jatkettava ilmasto- ja oikeudenmukaisuuskeskustelua korkealla tasolla yhteisen ymmärryksen luomiseksi.
- Olisi tartuttava ilmastopolitiikan isoimpien epäkohtien ratkaisemiseen. Tällä hetkellä ilmastotoimet eivät ole riittäviä, erityisesti hiilinielujen tilanne on haastava ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Olisi tehtävä riittävästi päätöksiä ilmastotoimista ja vahvistaa ilmastolain mukaista käytäntöä.
- On tärkeä lisätä kansalaisten ymmärrystä ilmastopolitiikasta ja –toimista positiivisen narratiivin kautta. Vihreän siirtymän mahdollisuuksista Suomelle, yritysten liiketoiminnalle, työllisyydelle ja uudelle kestäväälle kasvulle.
- Oikeudenmukaisuutta tulisi tarkastella rinnan myös kokonaisturvallisuuden kanssa ja energiaköyhyyttä tulisi tarkastella ja päivittää Suomen osalta.
- Työelämän ja työntekijöiden näkökulma mukaan vähähiilitiekarttoihin, jotta nähdään miten eri toimialoilla vähähiilisyteen tähtäävät toimet vaikuttavat työelämään, työntekijöiden asemaan, osaamiseen ja muutostarpeisiin.
- Vihreän siirtymän osaamis- ja koulutustarpeiden turvaaminen: jatkuva oppinen ja työelämässä oppinen.

Haavoittuvien kohderyhmien tunnistaminen ja osallistaminen

- Lähdettiin siitä, että kaikki kansalaisryhmät ja elinkeinot ovat tärkeitä. Muutoksissa on aina häviäjiä. Kaikki kansalaiset kuitenkin pidettävä muutoksessa mukana (leave no-one behind periaate) ja tarvittaessa hyvitetävä kohtuuttomat haitat.
- Erityisesti lapset ja nuoret nostettiin tärkeäksi kohderyhmäksi. Nuoria on tärkeä kuulla ja löytää sopivia osallistamistapoja, jotta usko tulevaisuuteen ja demokraattiseen päätöksentekoon säilyy. Positiivinen tulevaisuuskuva luodaan teoin.
- Todettiin, että kansallisia suunnitelmia valmistellessa (esim. Kaisu, IE-strategia, MISU, pitkän aikavälin suunnitelma) vuorovaikutus on ollut vaihtelevaa ja ei kaikilta osin tyydyttävää. Siihen on syytä kiinnittää huomiota jatkossa enemmän. Myös kuntien ilmastosuunnitelmissa panostettava vuorovaikutukseen.
- Nostettiin esille, että työelämään ja työntekijöihin liittyvä näkökulma tulisi ottaa paremmin huomioon ilmastosuunnitelmien valmistelussa ja huomioida tässä yhteydessä, että toimialat ovat erilaisia ja ilmastonmuutoksen vaikutukset kohdistuvat niihin eri tavalla.
- On tärkeä luoda erilaisia kaikille osallistavia menetelmiä ja systemaattisesti vahvistaa osallistamista (mm. koululaitosten hyödyntäminen nuorten äänen kuulemiseksi).
- Oikeudenmukainen siirtymä on suunnitelmissa tunnistettu, mutta se vaatii konkretiaa, varsinaisia toimenpiteitä ei vielä ole. Ilmastotoimien oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi tarvitaan laajempaa sosiaalipoliittista tarkastelua.

6. Muut ajankohtaiset asiat

Ei ollut muita asioita.

7. Seuraava kokous

Seuraavaa kokousaikaa haarukoidaan parhaillaan ja laitetaan siitä kalenterikutsu sen jälkeen.

8. Kokouksen lopetus

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.01.

Jarmo Muurman, pääsihteeri

JAKELU: Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän puheenjohtaja, varapuheenjohtajat, jäsenet ja pysyvät asiantuntijat